

Nr 108.

Ankom till riksdagens kansli den 18 september 1914 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för understödjande av arbetslösa.

(1:a avd.)

I en den 1 september 1914 till riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition (nr 279), har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden samma dag föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att såsom bidrag till understödjande av arbetslösa, i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder, använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp av förslagsvis 5,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

Den föreliggande framställningen, vilken avser statens direkta understödjande, medelst kontanta bidrag, av arbetslösa och deras familjer, måste givetvis, oavsett de betydande utgifter, vilka enligt densamma ställas i utsikt, anses vara av en synnerligen betydelsefull natur, såsom innebärande ett statens ingripande på ett verksamhetsområde, där det hittills i regeln tillkommit kommunerna att vidtaga nödiga åtgärder. Emellertid anser utskottet, att de nuvarande av den utrikespolitiska situationen betingade förhållandena på arbetsmarknaden och inom vårt ekonomiska liv i allmänhet äro av en så extra ordinär natur, att de principiella betänkligheter mot förslaget, som ur ovan antydda synpunkt givetvis måste uppstå, icke böra få ställa sig hindrande i vägen för ett dylikt ingripande, därest omständigheterna i övrigt kunna anses påkalla detsamma.

*Utskottets
yttrande.*

I detta hänseende vill utskottet dock framhålla, att utredningen i ärendet icke synes vara av den beskaffenhet, att på densamma kan grundas ett fullt tillförlitligt omdöme om den nuvarande arbetslöshetens utsträckning.

Beträffande den såsom bil. 2 vid statsrådsprotokollet fogade översikten av vissa arbetsförhållanden inom den svenska industrien vid tiden omkring den 15 augusti 1914 kan nämligen erinras, att såsom jämväl i nämnda bilaga påvisas, det uppgivna antalet arbetslösa endast avser arbetslöshet inom den yrkesgren vederbörande tillhör, men att däremot ingen kännedom vinnas i fråga om den utsträckning, i vilken dessa arbetslösa må hava erhållit arbete på annat håll. Beräkningen av antalet arbetslösa vid nämnda tidpunkt torde alltså få anses vara för hög. Härtill kommer, att, enligt senare uppgifter, tiden sedan den 15 augusti medfört en icke oväsentlig förbättring i förhållandena på detta område. Ehuru utskottet sålunda icke ansett den förebragta utredningen med säkerhet ådagalägga, att arbetslösheten för närvarande har den omfattning, att den med nödvändighet påkallar ett statens ingripande, på sätt föreslagits, har utskottet likväl av upplysningar och utredningar, som därutöver stått utskottet till buds, erhållit den uppfattningen, att arbetslösheten under den stundande hösten och vintern kan befaras bliva så stor, att åtgärder från statens sida för avhjälpande av därigenom uppkommande nöd torde behöva vidtagas.

Härvid vill utskottet dock med styrka framhålla, att, såsom jämväl i statsrådsprotokollet uttalas, ansträngningarna böra vara i första hand inriktade på förebyggande av arbetslösheten genom beredande av tillgång till arbete och att sålunda utdelande av understöd bör vara ett medel, som tillgripes såsom en sista nödfallsutväg först sedan det visat sig omöjligt att bereda arbetstillfällen, som möjliggöra åtminstone nödortftig bergning åt de utan egen förskyllan arbetslösa. Denna synpunkt, som givetvis är av den allra största vikt, har också av Kungl. Maj:t beaktats, i det att i de av Kungl. Maj:t den 10 september 1914 fastställda instruktioner för kommunala hjälpkommittéer och länshjälpkommittéer såsom den första uppgiften för kommittéerna angivits arbetsförmedling och beredande av arbetstillfällen.

I detta sammanhang vill utskottet icke underlåta att framhålla, huru som det skulle varit synnerligen önskvärt, att Kungl. Maj:t kunnat för riksdagen framlägga en plan för ordnande av de allmänna arbeten, som man tänkt sig böra bedrivas med särskild hänsyn till nödvändigheten av att avhjälpa eller minska arbetslösheten.

Beträffande grunderna för understödens utgående har utskottet intet att erinra mot vad departementschefen i sådant avseende föreslagit. Då statsunderstödet intill angiven maximigräns skall utgå med lika stort belopp som kommunens bidrag samt detta senare är avsett att helt eller delvis kunna utgå i naturaförmåner, har utskottet endast velat påpeka vikten av ett noggrannt övervakande av att vid värdesättandet av dessa naturaförmåner i penningar för bestämmande av statsbidragets storlek oskäligen prisberäkningar icke tillämpas. Vidare vill utskottet beträffande nu förevarande del av ärendet framhålla, att då utskottet sålunda i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag tillstyrker understödens utgående i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen angivna grunder, i den möjlighet till jämkning i dessa grunder, som härigenom inrymmes åt Kungl. Maj:t, icke får anses inbegripen rätt att höja de föreslagna maximiunderstödens belopp.

Utskottet anser sig slutligen böra uttala, att de åtgärder, som för understödjande av arbetslösa nu vidtagas, icke få anses prejudicierande för en framtida lösning av frågan om arbetslöshetsförsäkringen.

Vidkommande det för ifrågavarande åtgärder beräknade beloppet, 5,000,000 kronor, har detsamma visserligen syntts utskottet väl högt, men har utskottet likväl, med fäst avseende därå, att till grund för äskandet endast ligger en förslagsvis gjord beräkning, som, i den mån detsamma kan komma att visa sig för hög, medför en motsvarande minskning i utgiften, icke ansett sig böra motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att såsom bidrag till understödjande av arbetslösa, i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 1 september 1914 angivna grunder, använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett förslagsvis beräknat belopp av 5,000,000 kronor.

Stockholm den 18 september 1914.

På statsutskottets vägnar:

F. CL:SON WACHTMEISTER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar greve *F. Cl:son Wachtmeister*, *S. H. Kvarnzelius*, *C. J. G. Swartz*, *O. Jonsson*, *H. F. Lamm*, *O. M. Strömberg*, *H. H. K. Ericson*, *A. Åström*, *N. O. Bruce* och *J. L. Widell*; samt

från andra kammaren: herrar *F. W. Thorsson*, *C. Persson* i Stallerhult, *K. V. Rydén*, *J. Ström*, *N. E. Lindberg*, *E. A. Nilson* i Örebro och *A. Anderson* i Råstock.
